

()

:

:

:

مقدمه.....	۱
۱. اهمیت و ضرورت اعتبار پژوهش، فناوری و کارآفرینی در برنامه.....	۲
۲. نقش دولت در پژوهش، فناوری و کارآفرینی.....	۵
۳. بررسی وضع موجود پژوهش، فناوری و کارآفرینی.....	۸
۳-۱. پژوهش.....	۸
۳-۲. فناوری.....	۹
۳-۳. کارآفرینی.....	۱۰
۴. تبصره‌ها و برنامه‌های مربوط به پژوهش، فناوری و فعالیت‌های کارآفرینانه	
در لایحه بودجه ۱۳۸۵.....	۱۵
الف) پژوهش، فناوری.....	۱۵
ب) کارآفرینی.....	۲۵
جمع‌بندی.....	۴۱
ارائه پیشنهادهای سیاستی.....	۴۳
منابع و مأخذ.....	۴۶

ساختارهای سازمانی اعم از عمومی و خصوصی است. جان کنت گالبرایت^۱، در کتاب آناتومی قدرت، مبنای توسعه پایدار را اقتصاد دانایی عنوان می‌کند او معتقد است که در شرایط جدید، «عمل‌آوری منابع» به دنیای «عمل‌آوری اطلاعات و دانایی» تبدیل شده است.^۲

بر این اساس در این گزارش ابتدا اهمیت و ضرورت موضوع ارائه می‌گردد سپس وضعیت موجود با استفاده از شاخص‌های مربوطه در عرصه پژوهش، فناوری و کارآفرینی مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهند گرفت و در ادامه تبصره‌ها و برنامه‌های مرتبط با آن‌ها در لایحه بودجه ۱۳۸۵ ارائه خواهد شد. در انتها نیز جمع‌بندی و پیشنهادهای سیاستی ارائه می‌گردد.

.

طی برنامه سوم و چهارم توسعه کشور بسترها و شرایط مناسبی جهت تحقق توسعه پایدار و ورود به اقتصاد دانایی فراهم شده است. جدول ۱ میزان اهمیت برنامه‌های فناوری و کارآفرینی را طی برنامه سوم و چشم‌انداز برنامه چهارم ارائه می‌نماید.

1. Galbright.J.K

2. تصدیقی، بهروز، (۱۳۸۲)، «توسعه پایدار مبانی فلسفی و تحلیل آن از دیدگاه: اکولوژیست‌ها و اکونومیست‌ها»، مرکز پژوهش‌های مجلس، خرداد ماه.

()

.

مطابق با سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، جامعه ایرانی برخوردار از دانش پیشرفته و توانا در تولید علم و فناوری خواهد بود و در جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی قرار خواهد گرفت به‌گونه‌ای که این مهم در تهیه، تدوین و تصویب برنامه‌های توسعه و بودجه سالانه مورد تأکید قرار گرفته است.^۱

بررسی شواهد موجود در دنیا حاکی از آن است که امروزه کشورها برای تحقق رشد درونزا^۲ و نیل به توسعه پایدار از عوامل مبتنی بر پژوهش و فناوری بهره می‌جویند. به بیان دیگر بجز عوامل سنتی تولید یعنی کار و سرمایه، عوامل جدید نظیر دانش و پژوهش، فناوری و کارآفرینی در برنامه‌ریزی کشورها (اعم از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه) مد نظر قرار گرفته است.^۳ ثمره آن تحول در نهادها و

1. سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی.

2. Endogenous Growth.

3. حیدرپور، افشین، (۱۳۸۲)، «بررسی و تعیین عوامل مؤثر بر عرضه و تقاضای نیروی کار در بخش‌های مختلف اقتصاد ایران»، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم و تحقیقات خوراسگان، اصفهان، مهر ماه.

مالکیت معنوی	-	+
توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)	+	+++
حمایت از مؤسسات خصوصی	+	++
تسهیل قوانین مربوطه	-	+
پارک‌های علمی و مراکز رشد	-	++
حمایت از پژوهش‌های تقاضا محور	+	+
توجه به مؤسسات تحقیقاتی و تجهیز آنان	-	+
توسعه برنامه‌های فناوری پیشرفته	-	++
توسعه صندوق‌های R&D	+	+

منبع: Eghbal, Karimian. M.k. (2005).

منبع:

(-): بدون درجه اهمیت.

(+): درجه اهمیت است که با توجه به شدت آن به تعداد علائم+ افزوده می‌گردد.

در همین رابطه یک فصل از قانون برنامه چهارم توسعه کشور به «توسعه دانایی محور» اختصاص یافته است.^۲

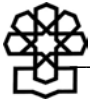
به‌گونه‌ای که در بند «الف» ماده (۴۳) همان فصل آمده است:

«نظر به اهمیت نقش دانش و فناوری و مهارت به‌عنوان عوامل ایجاد ارزش افزوده در اقتصاد نوین، دولت موظف است در سال اول برنامه، نوسازی و بازسازی سیاست‌ها و راهبردهای پژوهش، فناوری و آموزش به منظور توانایی پاسخگویی مراکز علمی، پژوهشی و آموزشی کشور به تقاضای اجتماعی، فرهنگی و صنعتی و کار کردن در فضای رقابت فزاینده عرصه جهان را ایجاد نماید.^۳»

1. جهت اطلاع بیشتر به سایت: <http://www.infoder.org/files/1597-file-infoder.iran.ppt> مراجعه شود.

2. قانون برنامه چهارم توسعه کشور، فصل چهارم.

3. قانون برنامه چهارم توسعه کشور، فصل چهارم، ماده (۴۳)، بند «الف»، صفحه ۶۹.

و یا در بند «ب» از همان ماده در فصل ۴ قانون برنامه آمده است:

تهیه «برنامه‌های جامع توسعه علمی و فناوری کشور در بخش‌های مختلف، بازنگری در ساختار و نوسازی فرایندهای تحقیقات و آموزش علوم انسانی و مطالعات اجتماعی و فرهنگی به منظور توسعه کیفی و حرفه‌ای شدن پژوهش در حوزه مذکور و ایجاد توانایی نظریه‌پردازی در حوزه‌های اجتماعی در سطح جهانی و پاسخگویی به نیازهای تصمیم‌سازی در دستگاه‌های اجرایی کشور طی سال اول برنامه» مورد تأکید بوده است.^۱

این دو بند، اهمیت بررسی برنامه‌های پژوهشی، فناوری و کارآفرینی و میزان توجه به آن‌ها در برش‌های قطعی برنامه یعنی بودجه سالانه را می‌رساند. نوآوری محرک اصلی رشد و ایجاد ثروت در بعد فردی و حتی کلان یک کشور است به ویژه اگر که شیوه‌های اشاعه نوآوری و فنون به کارگیری خلاقیت در کنار پژوهش‌های کاربردی قرار گیرد در نتیجه اهدافی چون دستیابی به بهره‌وری در کل تولید عوامل، ارائه خدمات متنوع و با کیفیت بالا تأمین خواهد گردید. اگر بخواهیم کشورهای جهان را براساس سهم از علم و فناوری رتبه‌بندی کنیم در ۴ دسته قرار خواهند گرفت (هال، ۲، ۱۹۹۵):

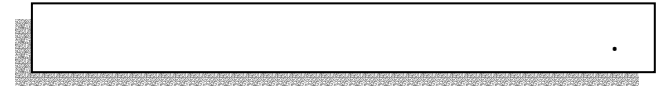
۱. کشورهای مشارکت کننده در توسعه علم و فناوری

۲. کشورهای مصرف‌کننده، آموزش دهنده و به کارگیری فناوری دیگران

۳. کشورهای صرفاً بهره‌بردار ضعیف در علم و فناوری دیگران

در این میان گزینش ملی علم و فناوری و توسعه صنایع نوین، درجه قابلیت مدیریتی و فرهنگی یک ملت را نشان می‌دهد. کشوری که به پشتوانه علم، پژوهش و فناوری خود انتخاب اصلح نموده و باصرفه‌ترین و مهم‌ترین و مؤثرترین راهکارها را برگزیند قادر است در مدت کوتاهی جایگاه خود را در سطح جهانی ارتقا بخشد و به آزادی و اختیار حقیقی دست یابد.

1. قانون برنامه چهارم توسعه، ماده (۴۳) بند «ب»، صفحه ۶۹.

مطابق با آنچه که از مفاد مربوطه در قانون برنامه چهارم استنباط می‌شود، دولت نقش بسترسازی و راهبری فعالیت‌های مذکور را برعهده دارد. در همین رابطه می‌توان از طراحی و پیاده‌سازی نظام ملی نوآوری براساس برنامه جامع توسعه فناوری و گسترش صنایع نوین، اصلاح ساختاری واحدهای پژوهشی، نوسازی شیوه‌های مدیریت بخش پژوهش، حمایت از پژوهش‌های تقاضا محور و مأموریت‌گرا تجاری‌سازی دستاوردهای پژوهشی، حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط در انجام تحقیقات توسعه‌ای در اجرای نقش مذکور نام برد.^۱

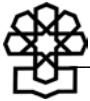
به طور کلی اگر بخواهیم پیشرفت را به تبع سیاست‌ها و برنامه‌های مهم پژوهش فناوری و کارآفرینی عنوان کنیم سه فرآیند مهم در تحقق آن مؤثرند:^۲

۱. تشخیص صحیح این‌که بتوان منافع، اهداف و راهکار مناسب را تشخیص داد.
۲. تصمیم قاطع و سریع: این‌که بتوان به روش صحیح و سریع اقدام به سیاستگذاری، تبیین استراتژی و برنامه‌ریزی و همچنین وضع قوانین و انتشار پروتکل‌های همکاری نمود.
۳. اقدام مؤثر: این‌که حرکتی همگانی، همسو یا مکمل و متفق را بدون تعارضات داخلی و اصطکاک ایجاد کرد و کارها را به پیش برد.

یعنی این‌که دولت باید هزینه تشخیص صحیح، هزینه‌های سیاستگذاری، تصمیم‌گیری در بخش عمومی را بپردازد و هزینه‌های مربوط به شفاف‌سازی و تولید اطلاعات و استانداردسازی را تأمین نموده و سایر فعالیت‌های خدماتی و اجرایی را به مردم بسپارد. به عنوان مثال اگر قوانین روان و تسهیل‌کننده تعاملات اقتصادی، اجتماعی

۱. جهت اطلاع بیشتر به مواد (۴۵) و (۴۶) قانون برنامه چهارم توسعه مراجعه شود.

۲. میرزایی، صابر (۱۳۸۳)، «دانشگاه، عوامل موانع و راهکارها» کنفرانس دانش و فناوری در ایران، دانشگاه صنعتی شریف، ۲۶-۲۸ دی‌ماه.

با داوری سالم و سریع به وجود نیاید همه فعالیت‌ها هزینه بالایی خواهند داشت. به زعم برخی صاحب‌نظران، در شرایط فعلی و با توجه به تجربه کشورهای توسعه یافته، اختصاص حداقل یک درصد از تولید ناخالص داخلی به بخش تحقیقات، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر در روند توسعه علمی کشور است که بدون عبور از این حد آستانه، اعتبارات پژوهش صرف شده در کشور عملاً بازده اقتصادی چندانی ندارد.^۱ این در حالی است که سهم اعتبارات بخش مذکور در لایحه برنامه سال ۱۳۸۵، از میزان تعیین شده در برنامه چهارم که ۱/۲۵ درصد GDP است به حدود ۰/۴۵ درصد کاهش یافته^۲ در صورتی که نسبت مذکور در سال ۱۳۸۴، ۰/۶۴ درصد بوده است. البته آنچه که مهم و لازم است تا به سمت آن حرکت صورت پذیرد، واگذاری حدود ۵۰ درصد کل اعتبارات مذکور به بخش خصوصی واگذار شود.

در عرصه فناوری و کارآفرینی نیز با توجه به این‌که از یک‌سو، سند ملی پژوهش و فناوری کشور توسط دولت تدوین شده و از سوی دیگر طراحی و پیاده‌سازی نظام ملی نوآوری نیز در حال اجراست سؤالات ذیل مدنظر قرار می‌گیرد:

۱. چگونه می‌توان کارآفرینان جدید را در حوزه تولید فناورانه جذب نمود؟
۲. چگونه می‌توان فرهنگ نوآوری را گسترش داد؟
۳. نقش پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد، دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی در این زمینه چیست؟

پاسخ به سه سؤال فوق نقش دولت در عرصه کارآفرینی و فناوری را مشخص خواهند نمود. جدول ۲ نقش دولت در مراحل مختلف مرتبط با ایده‌های فناورانه و در واقع کارآفرینی ارائه نموده است.

۱. خبرگزاری ایسنا، «مصاحبه با معاونین پژوهش فعلی و سابق وزارت علوم درباره اعتبار تحقیقات لایحه بودجه ۱۳۸۵»، مورخه ۱۳۸۴/۱۱/۱، سرویس پژوهشی.

۲. قلی‌پور، رحمت‌ا... و انتظاری، یعقوب (۱۳۸۵)، «درباره لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، بخش آموزش عالی و تحقیقات»، مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر مطالعات فرهنگی، شماره ۷۶۵۷.

.

.-

یکی از شاخص‌هایی که در بررسی و ارزیابی عملکرد پژوهش و فناوری وجود دارد، سهم اعتبارات بخش مذکور از تولید ناخالص داخلی است. در همین رابطه عملکرد سهم مذکور در سال ۱۳۸۳، ۰/۴۷ درصد بوده در حالی که هدف برنامه یک درصد بوده است. جدول ۳ مقایسه عملکرد شاخص سهم اعتبارات پژوهشی از تولید ناخالص داخلی (GDP) طی سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۸۳ را نشان می‌دهد.

GDP (%)	
۰/۵۱	
۰/۳۱	
۶۰/۸	
۰/۶۲	
۰/۳۸	
۶۰/۳	
۰/۷۵	
۰/۳۸	
۵۰/۷	
۰/۸۷	
۰/۵	
۵۷/۵	
۱	
۰/۴۷	
۴۷	

مأخذ: گزارش عملکرد دولت ۱۳۸۳.

۱	طرح ایده محوری و قابل فروش	ایده	آموزش‌های کارآفرینی	مراکز کارآفرینی دوره پیش رشد
۲	ارزیابی بازار، ارزیابی اقتصادی، منابع مالی، منابع فنی	طرح کسب و کار	برگزاری و اجرای کارگاه‌ها، مشاور فنی و اقتصادی	دوره پیش رشد
۳	شکل‌دهی تقسیم کاری، ثبت شرکت، سرمایه‌گذاری اولیه	شرکت	مشاوره، خدمات مشاوره اطلاعات، تدارک و پرداخت وام	دوره رشد
۴	سرمایه‌گذاری در مواد و تجهیزات اولیه مورد نیاز، تولید اولیه	نمونه تولید	حمایت مالی (سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر)، حمایت فنی، فضای کاری (دفتر، آزمایشگاه و...)	دوره رشد
۵	بازاریابی و ارتقای تولید	بازاریابی	آزمایشگاه‌ها، بازاریابی، مشاوره استانداردسازی، ارائه گواهینامه و اعتبارنامه	بارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد
۶	توسعه	رشد	محیط مناسب مقررات مناسب	پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد، مناطق ویژه صنعتی

مأخذ: Source: Eghbal, Karimian. M (2005)

	()				()		
۷	آذربایجان	۱۰/۵۳	۱۲	۵/۶۶	۳	۴	۹
۸	امارات	۴۹/۴۰	۲	۲/۶۲	۱۰	۴	۱۰
۹	کویت	۲۸/۵۶	۵	۵/۰۶	۴	-۵	۱۷
۱۰	پاکستان	۱/۷۶	۱۷	۱/۱۳	۱۳	۱۳/۱	۴
۱۱	اردن	۱۸/۸۵	۷	۹/۴	۲	۵	۷

مأخذ: HDR (2005). Source:

لازم به ذکر است که در محاسبه شاخص فناوری از عواملی همچون میزان صادرات مبتنی بر فناوری برتر، میزان استفاده عمومی از اینترنت، میزان اشاعه تلفن ثابت و همراه استفاده شده است. همچنین میزان صادرات مبتنی بر فناوری برتر در سبد صادرات صنعتی و تولیدی (سطح توسعه‌یافتگی صنعتی و فناورانه یک کشور) را در اقتصاد نوین جهانی نمایش می‌دهد. امروزه در کشورهای پیشرفته جهان میزان صادرات صنعتی مبتنی بر فناوری ۳۰ تا ۵۰ درصد از کل صادرات آن را تشکیل می‌دهد و این در حالی است که در کشور ما حدود ۴/۶ درصد را به خود اختصاص داده است.

. -

در ارتباط با فعالیت‌های کارآفرینانه نیز، متأسفانه هنوز شاخص‌های مربوط در کشور محاسبه نشده و آماری نیز در این باره ثبت و مکتوب نگردیده است. در حالی

. -

از آنجایی که ارزیابی وضعیت یک کشور، منطقه یا حتی یک سازمان از بعد فناوری امری بسیار پیچیده و دشوار است، نمی‌توان به سادگی وضعیت فناوری در کشور را تشریح نمود. در این رابطه عوامل اقتصادی، سیاسی، صنعتی، آموزشی، علمی، دفاعی، فرهنگی و بین‌المللی فراوانی وجود دارند.^۱

با وجود این شاخص فناوری، میزان صادرات صنعتی مبتنی بر فناوری برتر و رشد تولیدات صنعتی در ایران به ترتیب برابر ۱۰/۹۴، ۴/۵۹ و ۳/۵ بوده است. جدول ۴ وضعیت فناوری ایران در مقایسه با کشورهای منتخب منطقه آسیای جنوب غربی را ارائه می‌نماید.

	()				()		
۱	ایران	۱۰/۹۴	۱۱	۴/۵۹	۶	۳/۵	۱۱
۲	عربستان	۱۴/۱۷	۹	۰/۴۳	۱۵	۲/۸	۱۳
۳	سوریه	۵/۲۸	۱۵	۰/۸۳	۱۴	۷	۶
۴	مصر	۷/۷	۱۳	۲/۹۱	۸	۲/۵	۱۴
۵	لبنان	۱۸/۸۵	۸	۲/۶۸	۹	-	-
۶	ترکیه	۲۵/۱۷	۶	۴/۱	۷	۱۶/۵	۲

۱. میرزا، امینی، محمدرضا، (۱۳۸۴)، «چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور در حوزه اقتصاد و فناوری»، اندیشگاه شریف، آذر ماه.

ترکیه	۴۲	۵/۱۰
تایلند	۴۳	۵/۰۹
مصر	۴۴	۵/۰۷
هند	۴۶	۵/۰۵
روسیه	۴۷	۵/۰۴
ونزوئلا	۴۹	۴/۶۲
چین	۵۰	۴/۴۱
پاکستان	۵۲	۴/۳۸
اندونزی	۵۴	۴/۳۵
آذربایجان	۵۵	۴/۳۵
ایران	۵۶	۴/۲۸
اکراین	۵۸	۴/۱۵

Source: <http://www.apax.com/APAX-DOUBLE-HELIX.pdf>.

در ارتباط با شاخص مذکور می‌توان گفت که صرفاً پرداختن به زیرساخت‌ها و فراهم نمودن محیط تجاری به کارآفرینی بالاتر منجر نمی‌گردد، بلکه علاوه بر آن معیارهایی نظیر: اندازه بازار، دامنه تغییرات درآمدی، فرهنگ، میزان دسترسی به اینترنت در منزل نیز در محاسبه کارآفرینی مدنظر قرار می‌گیرند.

این شاخص به واسطه ۷۰ مشخصه کمی و کیفی در ۱۰ بخش جداگانه ارائه شده است که مهم‌ترین بخش‌های آن به شرح ذیل می‌باشد:

مواردی که جهت این بخش در نظر گرفته شده‌اند عبارتند از: کارایی دولت، میزان مقررات دست و پاگیر، بوروکراسی، سیستم حقوقی،

که پتانسیل‌ها و زیرساخت‌های خوبی توسط دستگاه‌ها و نهادهای مربوطه ایجاد و احداث گردیده است. به‌عنوان مثال راه‌اندازی و تأسیس پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد در سراسر کشور، تأسیس و راه‌اندازی مراکز کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور و راه‌اندازی خوشه‌های صنعتی و ... با وجود این، جای خالی ایران در ارائه آمارها و رتبه‌بندی‌های جهانی در زمینه کارآفرینی نظیر GEM^۱ کاملاً محسوس است. براساس اطلاعات EIU^۲ شاخص‌نمایی کارآفرینی^۳ ایران برای فاصله سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۰۲ معادل ۴/۲۸ شده است که رتبه ۵۶ را از میان ۶۰ کشور دیگر کسب نموده است. جدول ۵ شاخص و رتبه‌بندی برخی از کشورهای منتخب را ارائه می‌نماید.

هلند	۱	۸/۴۴
دانمارک	۲	۸/۳۹
سوئیس	۵	۸/۳۴
تایوان	۱۷	۷/۵۶
هنگ‌کنگ	۲۰	۷/۲۶
ژاپن	۲۱	۷/۰۴
مالزی	۳۲	۵/۶۸
عربستان سعودی	۳۵	۵/۳۸
فیلیپین	۳۷	۵/۳۶
آفریقای جنوبی	۴۱	۵/۱۰

1. Global Entrepreneurship Monitor.
2. Economist Intelligence Unit.
3. Entrepreneurial Framework Index.

(برخورداری از حقوق مالکیت فردی و خصوصی، انضباط بخش عمومی، آزادی رقابت، سیاست رقابتی، حفاظت از مالکیت معنوی، کنترل و نظارت بر قیمت‌ها، اعمال نفوذ و کنترل دولت بر بخش خصوصی.

۱ اندازه مالیات شرکت‌ها، مالیات نهایی، مالیات بر ارزش افزوده، سهم الشرکه الزامی تأمین اجتماعی، سیاست رقابتی، مشوق‌های مالی سرمایه‌گذاری.

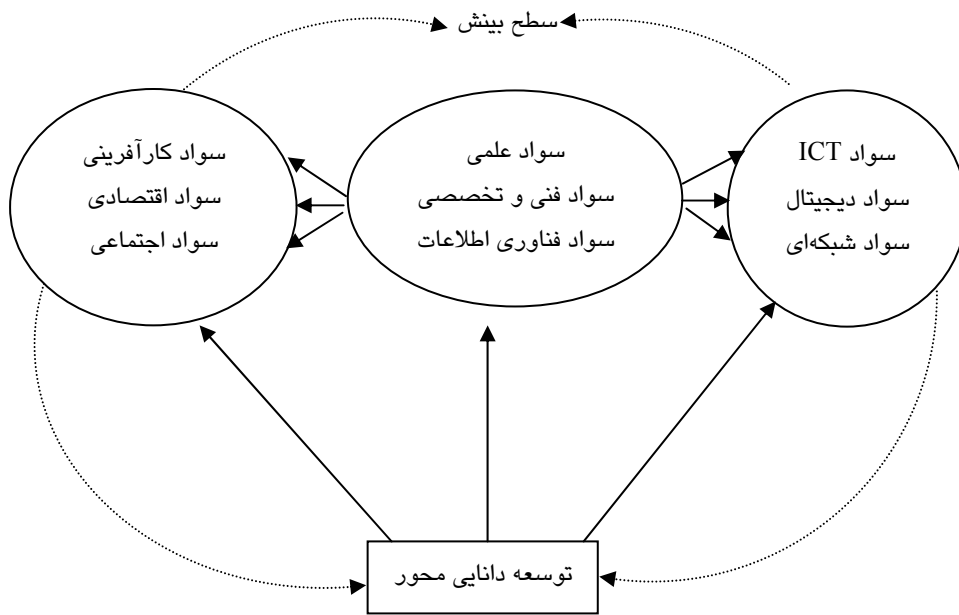
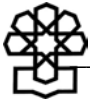
: تخمین و ارزیابی درجه باز بودن بخش بانکی، کیفیت سیستم و قوانین مالی و دسترسی به منابع مالی برای سرمایه‌گذاری.

شامل سال‌های تحصیلی، انعطاف‌پذیری نیروی کار، محدودیت‌های قوانین کار، میزان مقررات دستمزد و هزینه زندگی.

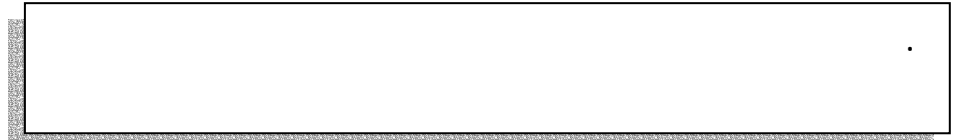
: تراکم خط تلفن، خرابی تلفن، توزیع زیرساخت، تعداد کامپیوتر، سهم مخارج تحقیق و توسعه از GDP و اجاره دفتر کار.

به منظور آزمون اعتبار روایی شاخص کارآفرینی، EIU مشخصه‌های مذکور را در مقابل سه متغیر درصد سن مردم سنین بین ۲۰-۴۰ سال، شاخص محیط اقتصاد کلان و میانه درآمد خانوار رگرس نموده است. از این موضوع نیز غافل نباید شد که هدایت و برنامه‌ریزی در عرصه‌های تحقیقات، فناوری و کارآفرینی، علاوه بر تحقق توسعه پایدار منجر به ارتقای «سطح بینش و سواد در عصر نوین» خواهد شد (شکل ۱).

1. Tax Regime
2. Degree of Openness in Banking Sector
3. Labour Market and Skill
4. Infrastructure
5. Macro Economic Environment
6. Median of Houshold Income

به استناد آنچه که پیرامون نقش و اهمیت دولت در بسترسازی و راهبری اشاره گردیده و همچنین وضع موجود تحقیقات، فناوری و کارآفرینی ارائه گردید، توجه به این مفاد در برش‌های مقطعی برنامه توسعه (بودجه سالانه) ضرورت می‌یابد. بنابراین در بخش بعدی تبصره‌ها و برنامه‌های مربوطه در لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرند.

(

به طور ویژه در لایحه بودجه سال ۱۳۸۵، صرفاً بند «د» تبصره «۲۰» به پژوهش و فناوری اشاره داشته است آن هم به گونه‌ای که امکان و اختیار تغییر استفاده از اعتبار و مصرف در زمینه‌ای غیر از پژوهش و فناوری در آن فراهم گردیده است. در این جا ذکر دو نکته ضروری است:

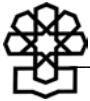
۱. با توجه به وجود تحقیق برای ساختار بودجه‌های عملیاتی امکان تشخیص دقیق بودجه صرف شده در تحقیقات این‌گونه عملیات میسر نیست.

۲. برخی از شرکت‌های دولتی اعتبارات تحقیقاتی دارند که طبعاً به طور شفاف و صریح در لایحه بودجه و برنامه‌های آن اشاره‌ای نشده است و در مجموع اگر بتوان موارد صرف شده برای امر تحقیق را در بودجه به صورت دقیق‌تر و جامع احصا کرد، میزان بودجه صرف شده می‌تواند نسبت به ارقام محاسباتی فعلی بیش‌تر باشد.

« »

« »

«اجازه داده می‌شود ... اعتبار هزینه‌ای و اختصاصی فصل پژوهش‌های اساسی و پژوهش‌های کاربردی در هر یک از دستگاه‌های مربوط بنا به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و تصویب هیأت وزیران بدون الزام به رعایت قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ و دیگر قوانین و مقررات عمومی کشور از جمله تبصره «۱۶» قانون متمم بودجه سال ۱۳۶۱ کل کشور و بندهای «ت» و «ث» تبصره «۷۵» قانون بودجه سال ۱۳۶۲ کل کشور و با رعایت قانون نحوه هزینه کردن اعتباراتی که به موجب قانون از رعایت قانون محاسبات عمومی و سایر مقررات دولت مستثنی هستند. مصوب ۱۳۶۴/۱۱/۱۶، برای پرداخت موارد ضروری هزینه گردد.»

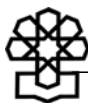
البته عیناً تبصره «۲۰» بند «ث» قانون بودجه سال ۱۳۸۴ نیز به همین موضوع اشاره داشته است. با این تفاوت که در قانون بودجه مذکور، توضیح ارائه شده که:

«منظور از موارد ضروری آن دسته از اموری است که عدم انجام آن موجب ضرر و زیان یا خسارت به دولت می‌گردد و هرگونه پرداخت به اشخاص حقیقی و حقوقی از قبیل اضافه‌کار، کمک‌های نقدی و غیرنقدی، حق مأوریت و ... از محل این اعتبارات ممنوع و به منزله تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال دولتی محسوب می‌گردد. احداث، خرید و اجاره ساختمان‌های اداری و خرید تجهیزاتی که مرتبط با امر تحقیقات نیست و خرید خودروهای سواری و پرداخت هرگونه هزینه‌ای که ارتباط با امر تحقیقات ندارد، از چنین اعتباراتی ممنوع است.»

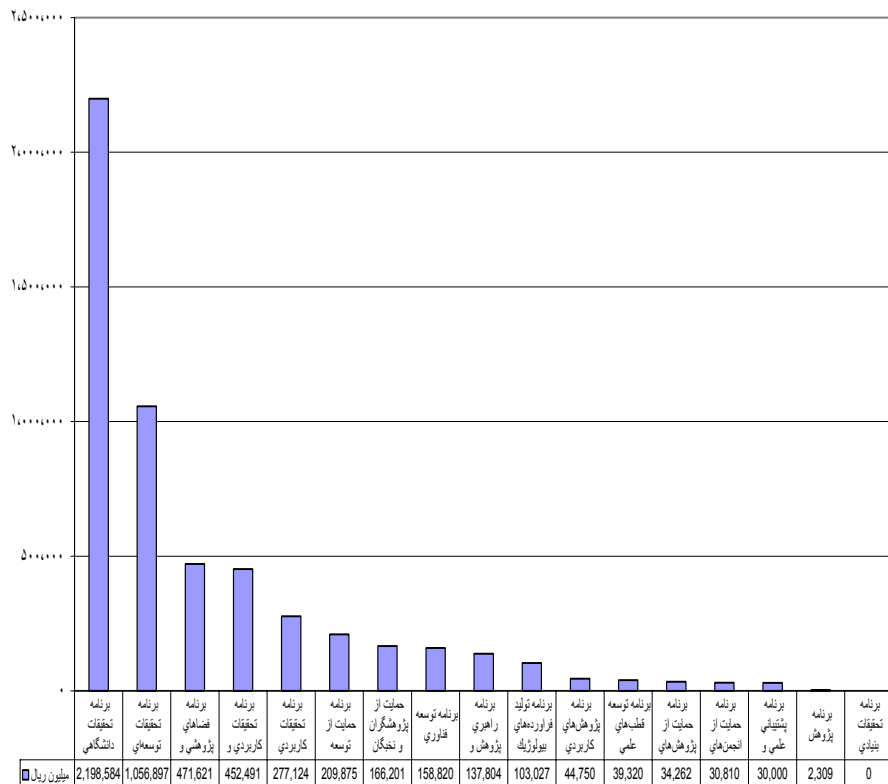
در جدول ۶ جزئیات مفاد و جزئیات برنامه‌های شامل در فصل پژوهش‌های اساسی ارائه می‌شود.

(ارقام به میلیون ریال)

۱	برنامه تحقیقات بنیادی	-	-
۲	برنامه تحقیقات توسعه‌ای	۱۰۵۰۲	۱/۰۵۶/۸۹۷
۳	برنامه حمایت از پژوهش‌های غیردولتی	۱۰۵۰۳	۳۴/۲۶۲
۴	برنامه تحقیقات دانشگاهی	۱۰۵۰۶	۲/۱۹۸/۵۸۴
۵	برنامه پژوهش	۱۰۵۰۹	۲/۳۰۹
۶	برنامه پژوهش‌های کاربردی	۱۰۵۱۰	۴۴/۷۵۰
۷	برنامه پشتیبانی علمی و پژوهش از مجلس	۱۰۵۱۱	۳۰/۰۰۰
۸	برنامه حمایت از انجمن‌های علمی و نهادهای غیردولتی	۱۰۵۱۲	۳۰/۸۱۰

میلیون ریال

در مقایسه با قانون سال ۱۳۸۴ می‌بینیم که تعداد برنامه‌های موجود در فصل پژوهش‌های اساسی از ۷ فقره در قانون بودجه سال ۱۳۸۴ به ۱۷ فقره در لایحه بودجه ۱۳۸۵ افزایش یافته است. چنین به نظر می‌رسد که هدف از لایحه پیشنهادی، یک جا و متمرکز نمودن برنامه‌های پژوهشی بوده است. به‌گونه‌ای که برخی از فصول دیگر برنامه همچون قانون بودجه ۱۳۸۴، به طور مجزا برنامه پژوهش‌های

ردیف	سال	مبلغ (میلیون ریال)	نام برنامه
۹	۱۰۵۱۳	۱۲۴/۲۷۷	برنامه تحقیقات کاربردی پژوهش و فناوری
۱۰	۱۰۵۱۴	۴۹۱/۴۵۲	برنامه تحقیقات کاربردی و توسعه علمی
۱۱	۱۰۵۱۵	۱۵۸/۸۲۰	برنامه توسعه فناوری
۱۲	۱۰۵۱۶	۱۶۶/۲۰۱	برنامه حمایت از پژوهشگران و نخبگان
۱۳	۱۰۵۱۷	۸۷۵/۲۰۹	برنامه حمایت از توسعه فناوری‌های نوین
۱۴	۱۰۵۱۸	۱۳۷/۸۰۴	برنامه راهبری پژوهش و فناوری
۱۵	۱۰۵۲۰	۱۰۳/۰۲۷	برنامه تولید فراورده‌های بیولوژیک
۱۶	۱۰۵۲۱	۴۷۱/۶۲۱	برنامه فضاهای پژوهشی و فناوری
۱۷	۱۰۵۲۲	۳۹/۳۲۰	برنامه حمایت از توسعه قطب‌های علمی
/	/	/	

مأخذ: لایحه برنامه بودجه سال ۱۳۸۵.

در فصل پژوهش‌های اساسی، برنامه‌ای که بیش‌ترین میزان اعتبار را به خود اختصاص داده، برنامه تحقیقات دانشگاهی است که کلیه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی بخش عمومی در کشور را شامل می‌شود. از سوی دیگر کم‌ترین میزان اعتبار در فصل مذکور به برنامه پژوهش اختصاص یافته است. به طور کلی ۳۷ درصد از بودجه فصل پژوهش‌های اساسی به تحقیقات دانشگاهی، ۱۸ درصد به تحقیقات توسعه‌ای، ۱۵ درصد به پژوهش در زمینه توسعه فناوری‌های نوین، ۸ درصد به تحقیقات کاربردی و توسعه علمی و باقی‌مانده به سایر برنامه‌ها اختصاص یافته است. (نمودار ۱)

کاربردی ندارند. به عنوان مثال فصل قانونگذاری در قانون بودجه سال ۱۳۸۴ از همین رویه برخوردار گردیده است و در لایحه بودجه پیشنهادی ۱۳۸۵ در فصل پژوهش‌های اساسی، برنامه پشتیبانی علمی و پژوهشی از مجلس گنجانده شده است. یا اصولاً فصل قضایی در لایحه پیشنهادی از برنامه پژوهش‌های کاربردی برخوردار نیست. اما دو مشکل اساسی در این باره کاملاً ملموس به نظر می‌رسد:

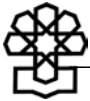
۱. محدوده دقیق و مشخص از فعالیت هر یک از برنامه‌های پیشنهادی وجود ندارد.

۲. بودجه پژوهشی اختصاص یافته به فصول

از تغییرات و تحولات ناگهانی برخوردار است به عبارت دیگر از بررسی میزان اعتبار پژوهشی منظور شده به فصول مربوطه در مقایسه با سال قبل مشاهده می‌شود که یک فصل به ناگهان افزایش زیادی داشته و در مقابل فصل دیگر کاهش. در همین رابطه جدول ۷ اطلاعات بیشتری را در اختیار می‌گذارد.

(میلیون ریال)

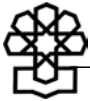
	()		
پژوهش قانونگذاری	۲۰۱۷۰	۳۰,۰۰۰	۰/۱۳
پژوهش‌های رجوع شود به پژوهش‌های اساسی (۰/۱)			
پژوهش قضایی	۱۵۳۶۵	—	۰/۱
در لایحه برنامه ۱۳۸۵ پژوهش برنامه پژوهش وجود ندارد			
در قانون برنامه سال ۱۳۸۴ پژوهش‌های کاربردی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ برنامه پژوهشی وجود ندارد			

	()		
پژوهش خدمات مالی، فنی، مدیریت و برنامه‌ریزی	۱۳۷۱۷۸	—	۰/۸۹
میزان رشد اعتبارات این فصل در لایحه پیشنهادی سال ۱۳۸۵ نسبت ۱۳۸۴ برابر ۳۰۷/۵ درصد بوده است	۲۰/۴	۹/۵	۵۹۶۵۳۴۳
پژوهش‌های اساسی	۱۴۶۳۷۵۹	۵۹۶۵۳۴۳	۹/۵
دفاع	۹۲۰۷۲	۲۴۰/۸۱۸	۰/۲۳
برنامه پژوهش‌های کاربردی در قانون سال ۱۳۸۴ برنامه تحقیقات نظامی در لایحه برنامه تغییر یافته است	۰/۴		
نظم و امنیت عمومی	۵۹۹۰	۸۴۶/۳۰۰	۰/۰۱
برنامه پژوهش‌های کاربردی در سال ۱۳۸۴ به برنامه آموزشی و پژوهشی در سال ۱۳۸۵ تغییر یافته است	۲/۱		
فصل آموزش	۴۹۴۶۸۴	۱۹۸۳۹۹	۰/۳۷
برنامه پژوهش‌های کاربردی و تحقیقات دانشگاهی در قانون ۱۳۸۴ به برنامه تحقیقات کاربردی و آموزش عالی و برنامه پژوهش‌های کاربردی در لایحه برنامه سال ۱۳۸۵ مبدل شده است	۰/۰۹		

	()				
در قانون سال ۱۳۸۴ برنامه پژوهش‌های کاربردی لحاظ به برنامه پژوهش و اکتشاف باستان‌ستانی و تاریخی - برنامه مطالعه و پژوهش‌های راهبردی فرهنگی - دینی در لایحه ۱۳۸۵ مبدل شده است در لایحه ۱۳۸۵ برنامه پژوهش‌های کاربردی در این فصل وجود ندارد	۰/۱۴	۰/۰۹	۱۵۱۵۴۶	۱۱۰۷۱۴	فصل فرهنگ و هنر، رسانه‌های جمعی و گردشگری
فصل بهداشت و سلامت	۰	۰/۰۱	—	۱۸۲۹۶	
فصل رفاه و تأمین اجتماعی	۰	۰/۰۷	—	۳۴۰۱۶	
فصل تربیت بدنی	۰	۰/۰۳	—	۲۵۷۵۷	
عنوان برنامه پژوهش‌های کاربردی تغییر نکرده است	۱/۳۳	۱/۹۳	۱۴۱۳۶۳۸	۱۶۱۷۵۶۹	فصل کشاورزی
عنوان برنامه پژوهش‌های کاربردی وجود داشته است	۰/۰۷	۰/۵۹	۸۱۱۷۰۰	۷۲۲۰۸	فصل منابع آب
در لایحه سال ۱۳۸۵ برنامه پژوهش و تدوین استاندارد جایگزین برنامه پژوهش‌های کاربردی در قانون برنامه سال ۱۳۸۴ شده است	۰/۰۶	۲/۰۲	۶۵۱۳۳	۲۴۶۶۶۳	فصل صنعت و معدن

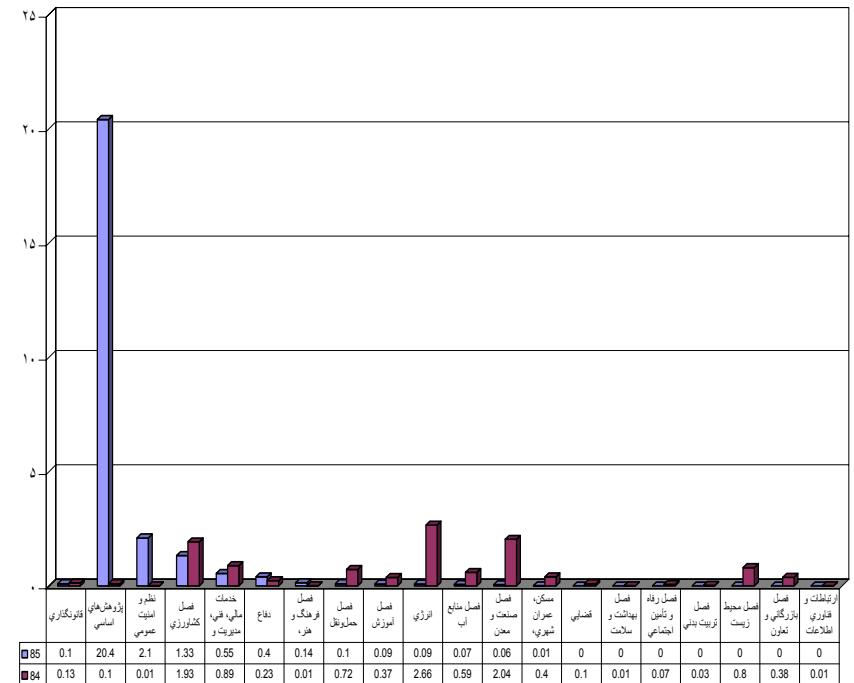

	()				
در لایحه برنامه ۱۳۸۵ برنامه پژوهش‌های کاربردی حذف شده است	۰	۰/۸	—	۹۶۸۴۸	فصل محیط زیست
در لایحه برنامه ۱۳۸۵ برنامه پژوهش‌های کاربردی حذف شده است	۰	۰/۳۸	—	۴۶۳۱۲	فصل بازرگانی و تعاون
برنامه پژوهش‌های کاربردی هسته‌ای در لایحه سال ۱۳۸۵ جایگزین برنامه پژوهش‌های کاربردی در قانون برنامه سال ۱۳۸۴ شده است	۰/۰۹	۲/۶۶	۱۰۲۷۹۵	۳۲۱۹۸۷	انرژی
عنوان برنامه پژوهش‌های کاربردی تغییر نکرده است	۰/۱	۰/۷۲	۱۰۹۳۹۶	۸۷۵۶۵	فصل حمل و نقل
در لایحه برنامه سال ۱۳۸۵ منظور نشده است.	۰	۰/۰۱	—	۱۶۹۰	ارتباطات و فناوری اطلاعات
برنامه پژوهش‌های کاربردی در قانون ۱۳۸۴ به عنوان برنامه پژوهش‌های کاربردی ساختمان و مسکن مبدل شده است	۰/۰۱	۰/۴	۱۷۳۹۰	۴۸۹۴۲	مسکن، عمران شهری، روستایی و عشایری

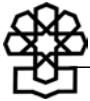
مأخذ: لایحه بودجه ۱۳۸۵، صفحات ۱۲۱-۱۷۷.

نمودار ۲. سهم پژوهشی فصول مختلف از امور مربوطه را در قانون بودجه ۱۳۸۴ و لایحه بودجه ۱۳۸۵ ارائه نموده است.

همان‌گونه که در نمودار نیز ارائه گردیده، فصل پژوهش‌های اساسی در لایحه پیشنهادی رشد زیادی نموده است. به‌گونه‌ای که سهم فصل مذکور از بودجه کل کشور از دو درصد به سه درصد رسیده است. در ضمن سهم پژوهش‌های اساسی از

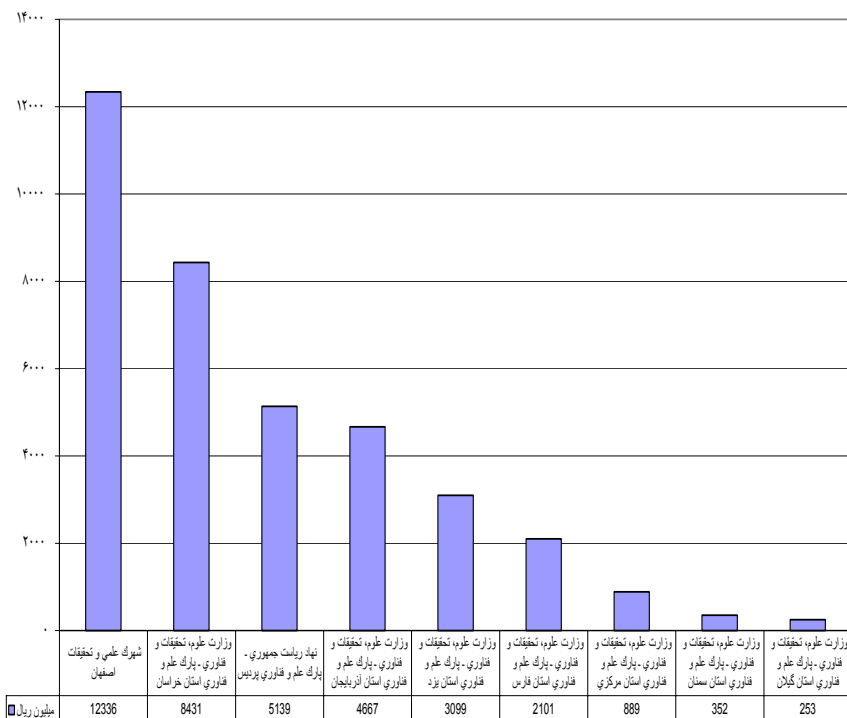

بودجه عمومی دولت از ۵۶ درصد به ۹۵ درصد افزایش یافته است.^۱ از سوی دیگر سهم پژوهشی فصل نظم و امنیت عمومی نیز از رشد قابل ملاحظه‌ای برخوردار گردیده است، به‌گونه‌ای که سهم مذکور از ۰/۰۱ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۲/۱ درصد در سال ۱۳۸۵ افزایش یافته است. علاوه بر این سهم پژوهشی فصل دفاع نیز از ۰/۲۳ به ۰/۴ درصد رسیده است و سهم پژوهشی سایر فصول نسبت به سال ۱۳۸۴ کاهش پیدا کرده است. به ویژه در فصول انرژی، صنعت و معدن، آموزش محیط‌زیست، آب، مسکن و کشاورزی کاهش یافته است. بررسی برنامه‌های مربوط به پژوهش و فناوری ارائه دهنده نقاط قوت در جهت بسترسازی و برخورداری از دانش پیشرفته، توانایی تولید علم و فناوری است. البته ضعف‌هایی نیز وجود دارد که در بخش جمع‌بندی و ارائه نقطه نظرهای سیاسی بدان اشاره خواهد گردید. جداول ذیل جزئیاتی از مهم‌ترین برنامه‌های مرتبط با ارتقای جایگاه پژوهش و فناوری را ارائه می‌دهد:

۱. قلی‌پور، رحمت‌ا... انتظاری، یعقوب، (۱۳۸۴).

()

()

(ارقام به میلیون ریال)

Project No.	Province	Project Type	Number of Projects	Value (Million Rials)
۱	تهاد ریاست جمهوری - پارک علم و فناوری پردیس	پروژه	۱۸۴	۵۱/۷۰۰
۲	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - پارک علم و فناوری استان خراسان	پروژه	۳۶	۵۱/۲۰۰
۳	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - پارک علم و فناوری استان فارس	پروژه	۲۶	۵۰/۴۰۰
۴	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - پارک علم و فناوری استان گیلان	پروژه	۵	۵۰/۶۰۰
۵	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - پارک علم و فناوری استان مرکزی	پروژه	۱۸	۴۹/۴۰۰
۶	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - پارک علم و فناوری استان سمنان	پروژه	۷	۵۰/۲۰۰
۷	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - پارک علم و فناوری استان یزد	پروژه	۶۱	۵۰/۸۰۰
۸	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - پارک علم و فناوری استان آذربایجان شرقی	پروژه	۹۱	۵۱/۲۹۰
۹	شهرک علمی و تحقیقات اصفهان	پروژه	۲۵۷	۴۸

مأخذ: لایحه بودجه ۱۳۸۵، صفحات ۴۱۰ و ۴۴۵ - ۴۴۸.

میانگین مبلغ اعتبار منظور شده برای برنامه حمایت از پژوهش‌های غیردولتی عبارت است از ۷۴۵۳ میلیون ریال. بر این اساس به ترتیب بیشترین و کمترین میزان حمایت در شهرک علمی، تحقیقاتی اصفهان و پارک علم و فناوری استان گیلان از پژوهش‌های غیردولتی صورت می‌گیرد (نمودار ۳).

۴۰۰۰۰	—	—	—	۱۴۴۸۰۰	وزارت صنایع و معادن	۱۵
۶۳۳۰۲	۲۱۶/۳۰۰	۱۷۴	محقق	۱۴۸۱۰۰	پژوهشکده حمل و نقل	۱۶
۱۱۵۰۲	۲۵۹/۲۸۰	۳۷	محقق	۱۱۳۶۴۲	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه	۱۷
۱۱۱۸۲	۷۵۶/۴۴۰	۱۲	محقق	۱۱۳۵۸۸	وزارت علوم و تحقیقات و فناوری پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی	۱۸
۱۰۰۰۹	۳۰۰/۱۰۰	۲۹	محقق	۱۱۳۵۷۸	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی	۱۹
۱۲۹۲۴	—	—	—	۱۱۳۵۷۵	دانشگاه دریانوردی و علوم دریایی چابهار - مرکز ملی اقیانوس شمالی	۲۰
۱۶۷۱۹	۲۱۳	۶۹	محقق	۱۱۳۵۷۳	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری پژوهشگاه حوزه دانشگاه	۲۱
۶۳۴۸	۵۶۹/۷۵۰	۹	محقق	۱۱۳۵۶۸	وزارت علوم، مرکز مطالعات پژوهش‌های خلیج فارس	۲۲
۷۵/۳۹۶	۳۰۹	۲۴۴	محقق	۱۱۳۵۶۷	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - پژوهشگاه دانش‌های بنیادی	۲۳
۹۶۳۳	—	—	—	۱۱۳۵۹۶	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - پژوهشگاه مطالعات فرهنگی و اجتماعی	۲۴
۵۴۲۳	۲۸۱/۵۰۰	۱۵	محقق	۱۱۳۶۴۴	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه	۲۵

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۳۸۵.

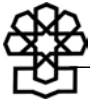
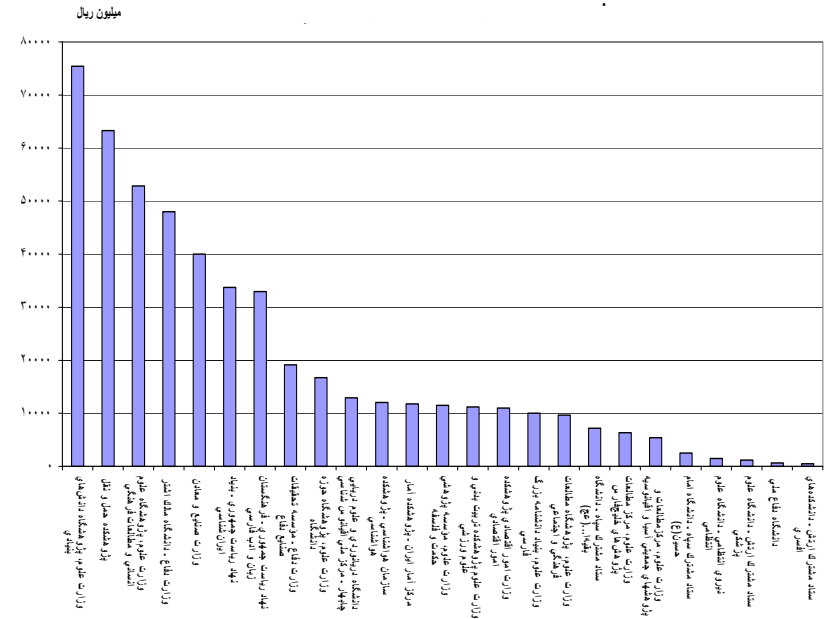
()

(ارقام به میلیون ریال)

۱۲۰۰	۱۰۰	۱۲	محقق	۱۱۱۲۳۰	ستاد مشترک ارتش - دانشگاه علوم پزشکی	۱
۲۵۰۰	۸۳/۳۳۳	۳۰	محقق	۱۱۱۳۰۵	ستاد مشترک سپاه - دانشگاه امام حسین (ع)	۲
۷۲۰۰	—	—	محقق	۱۱۱۳۰۶	ستاد مشترک سپاه - دانشگاه بقیه... (عج)	۳
۶۳۵	۱۲۷	۵	محقق	۱۱۱۴۴۰	دانشگاه دفاع ملی	۴
۱۲۰۵۱	۳۰۶/۷۹۰	۳۴	محقق	۱۱۳۰۰۲	سازمان هواشناسی - پژوهشکده هواشناسی	۵
۵۲۸۴۰	۲۹۰/۳۹۰	۱۶۱	محقق	۱۱۳۵۱۰	وزارت علوم، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	۶
۳۲۹۳۷	۳۳۶/۰۹۰	۹۸	محقق	۱۰۱۰۲۲	نهاد ریاست جمهوری - فرهنگستان زبان و ادب فارسی	۷
۳۳۷۳۷	۲۵۴/۷۱۰	۱۱۴	محقق	۱۰۱۰۲۸	نهاد ریاست جمهوری - بنیاد ایران‌شناسی	۸
۱۱۷۶۳	۱۹۸/۹۵۰	۵۳	محقق	۱۰۳۰۰۲	مرکز آمار ایران - پژوهشکده آمار	۹
۱۴۹۷	۷۱/۳۰۰	۲۱	محقق	۱۰۶۰۰۹	نیروی انتظامی - دانشگاه علوم انتظامی	۱۰
۱۱۰۰۹	۲۹۱/۵۰۰	۳۵	محقق	۱۰۰۰۳۶	وزارت امور اقتصادی پژوهشکده امور اقتصادی	۱۱
۱۹۱۱۰	۵۴/۶۰۰	۳۵۰	محقق	۱۱۱۱۱۰	وزارت دفاع - مؤسسه تحقیقات صنایع دفاع	۱۲
۴۸۰۰۰	۸۰	۶۰۰	محقق	۱۱۱۱۱۲	وزارت دفاع - دانشگاه مالک اشتر	۱۳
۵۰۰	۷۱/۴۲۸	۷۸	محقق	۱۱۱۲۱۵	ستاد مشترک ارتش - دانشکده‌های افسری	۱۴

میانگین کل مبلغ اعتبار منظور شده برای برنامه تحقیقات کاربردی و توسعه علمی حدود ۲۹۰۰۰ میلیون ریال است طبق این برنامه به ترتیب بیشترین و کمترین میزان اعتبار به وزارت علوم؛ پژوهشگاه دانش‌های بنیادی و ستاد مشترک ارتش دانشکده‌های افسری اختصاص یافته‌اند. نمودار ۴ این مطلب را به وضوح ارائه می‌نماید.

(ارقام به میلیون ریال)

ردیف	نام سازمان / وزارت	مبلغ (میلیون ریال)	تعداد پروژه	میانگین مبلغ (میلیون ریال)
۱	وزارت دفاع	۱۵۶۰	۲۶	۶۰
۲	وزارت دفاع - تقویت بین دفاعی	۲۲۰۰۰۰	۱	۲۲۰۰۰۰
۳	ستاد مشترک ارتش	۸۹۵۸	۵۰	۱۷۹/۱۶۰
۴	ستاد مشترک سپاه	۸۰۰	۶۶۰	۱۲/۱۲۱
۵	ستاد مشترک دانشگاه علوم پزشکی بقیه... (عج)	۱۳۰۰	۲۰	۶۵
۶	ستاد کل نیروهای مسلح	۱۰۰۰	۲۰	۵۰
	جمع	۲۴۰۸۱۸		

مأخذ: لایحه برنامه و بودجه جداول کلان ماده واحد و تبصره، سال ۱۳۸۵.

میانگین مبلغ اعتبار منظور شده برای برنامه تحقیقات نظامی حدود ۴۱۰۰۰ میلیون ریال است در این برنامه بیشترین مبلغ اعتبار به وزارت دفاع جهت تقویت بنیه دفاعی و در مقابل کمترین اعتبار تحقیقات به ستاد کل نیروهای مسلح اختصاص یافته است.

۹۵۳	۱/۲۶۴	۷۵۴	محقق	۱۱۴۶۰۰	دانشگاه شهید بهشتی	۱۹
۲۲۷۲	۳۱/۵۵۰	۷۲	محقق	۱۱۴۵۰۴	وزارت علوم - مرکز ملی تحقیقات مهندسی ژنتیک و تکنولوژی زیستی	۲۰
۱۲۰۰	۰/۶۷۹	۱۷۶۷	محقق	۱۱۴۵۰۰	دانشگاه تهران	۲۱
۴۵۷	۳۲/۶۶۷	۱۴	محقق	۱۱۳۵۷۰	دانشگاه قم	۲۲
۸۰۰	۲۷/۵۹۰	۲۹	محقق	۱۱۳۵۵۰	وزارت علوم ... پژوهشگاه پلمپر و پتروشیمی	۲۳
۱۱/۲۲۴	۵۳/۴۵۰	۲۱۰	محقق	۱۱۳۵۴۴	وزارت علوم ... سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران	۲۴
۳۳۶۶۰	۶۱/۲۰۰	۵۵۰	محقق	۱۱۳۵۴۰	وزارت علوم ... شهرک علمی، تحقیقاتی اصفهان	۲۵
۹۶۹۱	۵۹/۵۰۰	۱۷	محقق	۱۱۳۵۲۹	وزارت علوم پارک استان آذربایجان شرقی	۲۶
۶۳۷۱	۵۵/۴۰۰	۱۱۵	محقق	۱۱۳۵۲۸	وزارت علوم پارک فناوری استان یزد	۲۷
۴۴۴۰۰	۵۹/۲۰۰	۷۵	محقق	۱۱۳۵۲۷	وزارت علوم پارک فناوری استان سمنان	۲۸
۶۱۲۰	۶۱/۲۰۰	۱۰۰	محقق	۱۱۳۵۲۶	وزارت علوم پارک فناوری استان مرکزی	۲۹
۸۴۲۵	۶۱/۵۰۰	۱۳۷	محقق	۱۱۳۵۲۵	وزارت علوم پارک فناوری استان گیلان	۳۰
۸۱۴۰	۶۰/۳۰۰	۱۳۵	محقق	۱۱۳۵۲۴	وزارت علوم پارک فناوری استان فارس	۳۱
۹۸۱۱	۵۹/۱۰۰	۱۶۶	محقق	۱۱۳۵۲۳	وزارت علوم پارک فناوری استان خراسان	۳۲
۱۱۰۱	۱/۲۵۸	۸۷۵	محقق	۱۱۵۷۰۰	دانشگاه صنعتی شریف	۳۳

(ارقام به میلیون ریال)

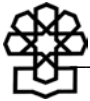
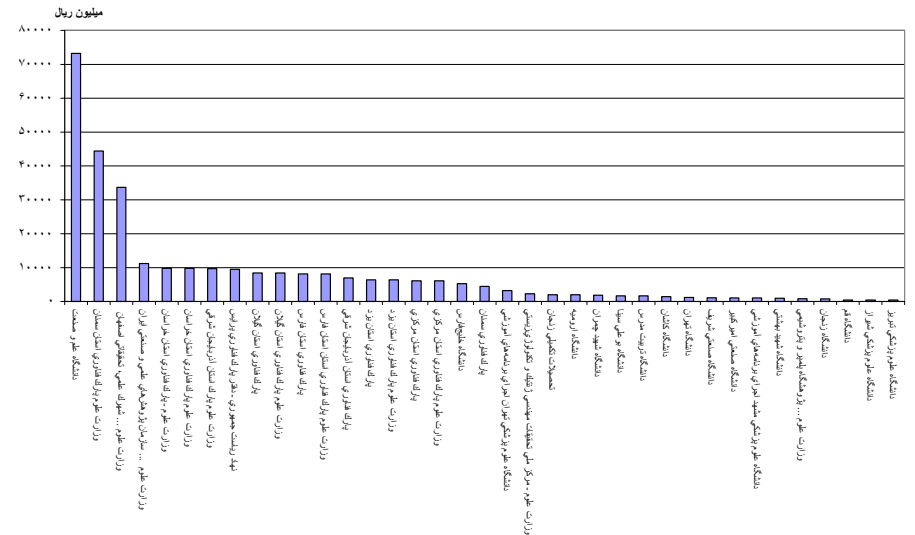
۹۵۱۳	۶۰	۲۰۷	محقق	۱۰۱۰۴۹	نهاد ریاست جمهوری - دفتر پارک فناوری پرایس	۱
۹۸۱۱	۵۹/۱۰۰	۱۶۶	محقق	۱۱۳۵۲۳	وزارت علوم - پارک فناوری استان خراسان	۲
۸۱۴۰	۶۰/۳۰۰	۱۳۵	محقق	۱۱۳۵۲۴	پارک فناوری استان فارس	۳
۸۴۲۵	۶۱/۵۰۰	۱۳۷	محقق	۱۱۳۵۲۵	پارک فناوری استان گیلان	۴
۶۱۲۰	۶۱/۲۰۰	۱۰۰	محقق	۱۱۳۵۲۶	پارک فناوری استان مرکزی	۵
	۵۹/۲۰۰	۷۵	محقق	۱۱۳۵۲۷	پارک فناوری سمنان	۶
۶۳۷۱	۵۵/۴۰۰	۱۱۵	محقق	۱۱۳۵۲۸	پارک فناوری استان یزد	۷
۶۹۶۱	۵۹/۵۰۰	۱۱۷	محقق	۱۱۳۵۲۹	پارک فناوری استان آذربایجان شرقی	۸
۱۰۵۰	۱/۵۶۳	۶۷۲	محقق	۱۲۲۰۰۰	دانشگاه صنعتی امیرکبیر	۹
۱۹۹۱	۳۲/۶۴۷	۶۱	محقق	۱۲۲۵۰۰	دانشگاه ارومیه	۱۰
۷۳/۲۲۱	۳۸/۸۶۵	۱۸۴۴	محقق	۱۲۳۰۰۰	دانشگاه علم و صنعت	۱۱
۳۲۰۰	۴۰	۸۰	محقق	۱۲۳۷۰۷	دانشگاه علوم پزشکی تهران اجرای برنامه‌های آموزشی	۱۲
۴۵۰	۳۲/۱۴۲	۱۴	محقق	۱۲۴۰۰۸	دانشگاه علوم پزشکی شیراز اجرای برنامه‌های آموزشی	۱۳
۱۰۵۰	۳۲/۸۱۲	۳۲	محقق	۱۲۴۱۰۶	دانشگاه علوم پزشکی مشهد اجرای برنامه‌های آموزشی	۱۴
۴۵۰	۳۲/۱۴۲	۱۴	محقق	۱۲۴۲۰۲	دانشگاه علوم پزشکی تبریز	۱۵
۷۵۰	۳/۳۱۹	۲۲۶	محقق	۱۲۶۳۰۰	دانشگاه زنجان	۱۶
۵۲۳۰	۳۸/۷۴۱	۱۳۵	محقق	۱۲۶۷۰۰	دانشگاه خلیج فارس	۱۷
۲۰۰۰	۵۸/۸۲۳	۳۴	محقق	۱۲۶۹۰۰	تحصیلات تکمیلی زنجان	۱۸

۲۴	دانشگاه بوعلی سینا	۱۱۵۰۰۰	محقق	۵۱	۳۲/۶۶۷	۱۶۶۶
۲۵	دانشگاه شهید چمران	۱۱۷۰۰۰	محقق	۵۷	۳۳/۶۶۷	۱۸۶۲
۲۶	دانشگاه کاشان	۱۲۰۰۰۲	محقق	۴۳	۳۲/۲۶۰	۱۳۸۷
۲۷	دانشگاه تربیت مدرس	۱۲۱۰۰۰	محقق	۷۴۷	۲/۲۰۹	۱۶۵۰

مأخذ: لایحه برنامه و بودجه جداول کلان ماده واحد و تبصره، سال ۱۳۸۵.

در ذیل نمودار ۵ جزئیات بیش‌تری را در باره برنامه توسعه فناوری ارائه می‌نماید.

در این برنامه بیش‌ترین میزان اعتبار به دانشگاه علم و صنعت و کم‌ترین میزان به دانشگاه علوم پزشکی شیراز و تبریز اختصاص یافته است. در ضمن میانگین مبلغ اعتبار منظور شده حدود ۹۸۴۳ میلیون ریال بوده است.

در این برنامه بیش‌ترین میزان اعتبار به دانشگاه علم و صنعت و کم‌ترین میزان به دانشگاه علوم پزشکی شیراز و تبریز اختصاص یافته است. در ضمن میانگین مبلغ اعتبار منظور شده حدود ۹۸۴۳ میلیون ریال بوده است.

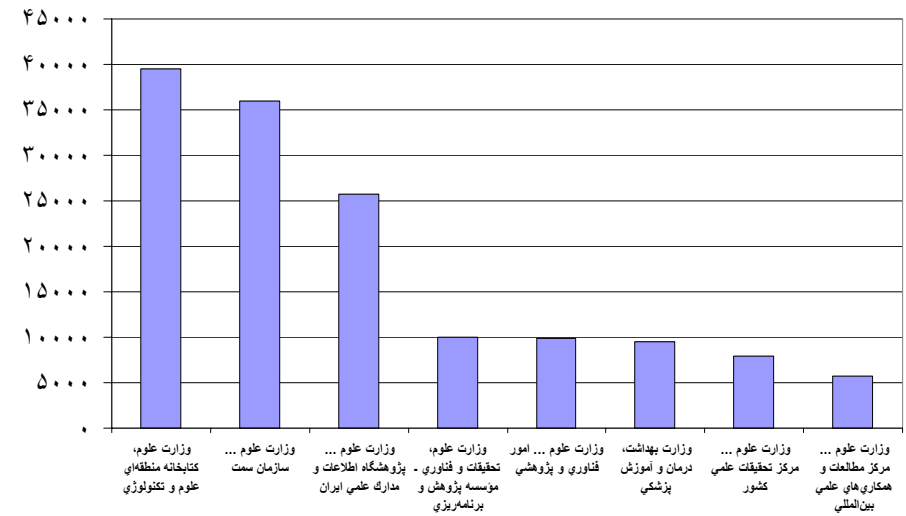
(ارقام به میلیون ریال)

۱	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی	۱۱۳۵۷۲	پروژه	۱۱۲	۸۰/۸۳۰	۹۹۷۲
۲	وزارت علوم ... پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران	۱۱۳۵۷۶	پروژه	۱۴۱	۱۶۴/۴۳۰	۲۵۷۲۶
۳	وزارت علوم ... سازمان سمت	۱۱۳۵۴۸	-	-	-	۳۶۰۰۳
۴	وزارت علوم ... امور فناوری و پژوهشی	۱۱۳۵۴۵	پروژه	۸۸	۱۱۲/۰۲۶	۹/۸۵۸
۵	وزارت علوم ... مرکز تحقیقات علمی کشور	۱۱۳۵۲۲	پروژه	۴۴	۱۵۷/۴۰۰	۷۹۴۱
۶	وزارت علوم ... مرکز مطالعات و همکاری‌های علمی بین‌المللی	۱۱۳۶۴۳	پروژه	۱۱	۴۷۱/۷۸۰	۵۷۸۷
۷	وزارت علوم، کتابخانه منطقه‌ای علوم و تکنولوژی	۱۱۳۵۸۴	پروژه	۲۵	۶۳۰/۲۷۰	۳۹۴۷۸
۸	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۱۲۹۱۰۶	پروژه	۸۲	۱۱۶	۹۵۱۲
۹	جمع کل					۱۲۴۲۷۷

در ذیل برنامه تحقیقات کاربردی پژوهش و فناوری ارائه می‌شود (نمودار ۴).

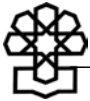
میلیون ریال

(

در لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ برنامه‌ای که به‌طور منسجم و مستقل و مستقیم حمایت از کارآفرینان را هدف قرار داده باشد لحاظ نگردیده است. اما می‌توان به بند «ط» تبصره «۲» برنامه همچنین به بند «الف» تبصره «۴» و بند «د» تبصره «۱۶» به‌عنوان مخاطب قرار دادن پژوهشگران، نخبگان و کارآفرینان محسوب نمود که همگی در قالب تسهیلات اعطایی تبلور نموده است.

ذکر این نکته ضروری است که کارآفرینی به هیچ‌عنوان مترادف با ایجاد اشتغال نیست. به‌طور خلاصه می‌توان گفت کارآفرینی یعنی تلاش و کوشش و فرایندی که به کار گرفته می‌شود تا ایده مورد نظر شخص کارآفرین به نمونه تولید یا نمونه خدمت

جدید منجر گردد^۱. به بیان دیگر بر خلاف تصور عمومی کارآفرینی اشتغالزایی نیست ولی می‌توان گفت یکی از نتایج کارآفرینی می‌تواند اشتغالزایی هم باشد. همچنین علاوه بر بندها و تبصره‌های ذکر شده در بالا، جزء ۱ بند «ک» تبصره «۲» با عنوان حمایت از سرمایه‌گذاری اشتغالزا و زودبازده در بخش خصوصی و تعاون و بند «ص» تبصره «۲» با عنوان اعطای تسهیلات طرح‌های زودبازده اشتغالزا و خودکفایی مددجویان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی به‌طور غیرمستقیم می‌توانند بسترهای لازم حمایت از کارآفرین را فراهم نمایند در ذیل جریات بندها و تبصره مربوط به کارآفرینی در لایحه برنامه در مقایسه با قانون برنامه سال ۱۳۸۴ ارائه می‌شود.

« » « »

در تبصره مذکور بانک مرکزی موظف شده است مبلغ ۴۰۰٫۰۰۰ میلیون ریال تسهیلات از طریق دفتر همکاری‌های فناوری نهاد ریاست جمهوری و وزارت تعاون به منظور ایجاد اشتغال مولد جهت متخصصان فارغ‌التحصیل دانشگاه‌ها و جلوگیری از فرار مغزها با معافیت سهم آورده منظور نماید.

۱۵ درصد از تسهیلات سهم بخش خصوصی و تعاونی برای ایجاد فرصت‌های شغلی محرومان و مددجویان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی اختصاص می‌یابد.

این مبلغ نسبت به اعتبار سال ۱۳۸۴ در تبصره «۲» بند «ر» قانون مذکور ۴ برابر شده است و البته سهم ۱۰ درصد مددجویان تحت پوشش کمیته امداد و سازمان بهزیستی به ۱۵ درصد افزایش یافته است.

۱. حیدرپور، افشین، (۱۳۸۲)، «بررسی نقش کارآفرینی و اقتصاد دانایی در توسعه اقتصادهای منطقه‌ای و ایجاد تحول در بازار نیروی کار دارای تحصیلات عالی»، همایش اشتغال استان مرکزی، بهمن ماه.

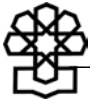

جزء «۱» بند «ک» تبصره «۲» موضوع حمایت از سرمایه‌گذاری اشتغالزا و زودبازده در بخش خصوصی و تعاونی مطرح شده و دولت موظف شده است مبلغ ۱۲۵۰۰ میلیارد ریال اعتبار ردیف ۵۰۳۶۱۰ قسمت چهارم این قانون را در قالب وجوه اداره شده و کمک‌های فنی و اعتباری به عنوان کمک و یارانه سود تسهیلات از طریق انعقاد قرارداد با نظام بانکی کشور و صندوق تعاون و صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی، صندوق حمایت از صنایع کوچک، صندوق حمایت توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و صندوق قرض‌الحسنه توسعه اشتغال روستایی بابت سود و کارمزد تسهیلات اعطایی جدید و سررسید شده پرداخت نماید.

بند «ص» تبصره «۲» اعتبار منظور شده در برنامه ۳۰۴۳۵ ردیف ۱۲۹۰۲۲ قسمت چهارم این قانون جهت اعطای تسهیلات طرح‌های زودبازده اشتغالزا و خودکفایی مددجویان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره)، عنوان افزایش سرمایه دولت در صندوق اشتغال نیازمندان در اختیار صندوق مذکور قرار می‌گیرد. در قانون بودجه سال ۱۳۸۴ برنامه ۳۰۴۱۷ ردیف ۱۲۹۰۲۲ به این موضوع اختصاص داشته است.

در بند «الف» تبصره «۴»، به منظور حمایت از سرمایه‌گذاری خطرپذیر در صنایع نوین، اجازه داده شده است تا حداکثر ۵ درصد از تسهیلات اعطایی برنامه حمایت از فناوری نوین به بخش خصوصی و تعاونی در چارچوب آیین‌نامه مشترکی که سازمان مدیریت و وزارت صنایع و معاون و تصویب هیأت وزیران خواهد رسید، بلاعوض گردد.

که البته در بند «الف» تبصره «۴» قانون برنامه سال ۱۳۸۴ نیز این موضوع لحاظ نشده است.

بند «د» تبصره «۱۶» به طور مشخص به منظور تشویق جوانان نخبه و کارآفرین، اجازه داده شده است تا مبلغ مندرج در ۱۰۱۰۱۶ قسمت چهارم با هماهنگی سازمان ملی جوانان پس از توافق با سازمان مدیریت به طرح مصوب شورای عالی جوانان در اشتغال و کارآفرینی جوانان اختصاص یابد.

علاوه بر این همان‌گونه که در بخش‌های پیشین پیرامون کارآفرینی بدان اشاره گردید، یکی از نتایج کارآفرینی می‌تواند اشتغال باشد و لکن مترادف با اشتغال نیست. با این وجود عمده برنامه‌هایی که در لایحه پیشنهادی صریحاً به تخصیص بودجه اشتغال کارآفرینی اشاره داشته‌اند و لکن فرایند تلاش در ایده‌پردازی و عملی نمودن نمونه تولید یا خدمت از آن‌ها برداشت نمی‌گردد عبارتند از:

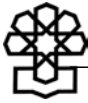
(ارقام به میلیون ریال)

(%)				
۱/۱۴	رفاه و تأمین اجتماعی	۸۳۸۴۸۷	۳۰۴۳۵	اشتغال و کارآفرینی
سهم از برنامه مربوطه (%)	سهم از کل اعتبار نهاد	هزینه‌ای	شماره طبقه‌بندی	نام نهاد یا سازمان
۹۱/۶	۷/۶	۷۶۸۴۸۷	۱۲۹۰۲۲	کمیته امداد امام خمینی (ره)
۸/۴	۳۱۷۶	۷۰۰۰۰	۱۳۱۵۰۰	سازمان بهزیستی

مأخذ: لایحه بودجه ۱۳۸۵، جداول کلان و مصارف بودجه عمومی دولت.

لازم به ذکر است که برنامه‌ای نظیر عنوان مذکور و اعتبار ارائه شده در سال‌های قبل و ویژه در قانون برنامه سال ۱۳۸۴ وجود نداشته است.

علاوه بر این توسط بنیاد شهید و امور ایثارگران نیز برنامه‌ای تحت همین عنوان

برای ایثارگران در نظر گرفته شده است. جدول ۱۴ اطلاعات بیش‌تر در این‌باره ارائه می‌دهد.

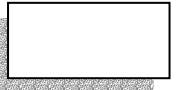
برنامه ایجاد و گسترش تعاونی‌ها افزایش قدرت رقابتی و توانمندسازی بنگاه‌های کوچک و متوسط	۴۰۵۲۳	۱۶۵۰۰	۱۶۵۰۰	-	بازرگانی و تعاون	۰/۳۴	وزارت تعاون	۱۲/۲
برنامه ایجاد و گسترش تعاونی‌های توزیعی و رفاهی مردم	۴۰۵۲۴	۶۲۰۸۰	۱۶۵۰۰	۴۵۵۸۰	بازرگانی و تعاون	۱/۳	وزارت تعاون و ادارات کل تعاون	۱۲/۲ مابقی
برنامه ایجاد و گسترش تعاونی‌های تولیدی و خدماتی اشتغالزای	۴۰۵۲۵	۸۲۰۸۰	۲۸۰۰۰	۵۵۰۸۰	بازرگان و تعاون	۱/۷۴	وزارت تعاون و ادارات کل تعاون استان‌ها	۲۳/۷ ملی
برنامه راهبری ایجاد و گسترش تعاونی‌ها و افزایش قدرت رقابتی و توانمندسازی SMEs	۴۰۵۲۷	۱۲۴۵۰	۱۲۴۵۰	-	بازرگانی و تعاون	۰/۲۶	وزارت تعاون	۹/۲
برنامه راهبری ایجاد و گسترش تعاونی‌های توزیع و رفاهی مردم	۴۰۵۲۸	۱۱۸۸۰۰	۱۱۸۸۰۰	-	بازرگانی و تعاون	۰/۲۴	وزارت تعاون	۸/۸
برنامه راهبری ایجاد و گسترش تعاونی‌های تولیدی و خدماتی اشتغالزای	۴۰۵۲۹	۲۴۴۵۰	۲۴۴۵۰	-	بازرگانی و تعاون	۰/۵۱	وزارت تعاون	۱۸

بنیاد شهید و امور ایثارگران	۳۰۴۲۰	۱۳۱۶۰۰	۲۶۹۸۵۰	۹۹۷۵۰	۳۶۹۶۰۹	رفاه و تأمین اجتماعی	سهم از کل اعتبار نهادهای	۰/۵
مأخذ: لایحه بودجه ۱۳۸۵، برآورد اعتبارات هزینه‌ای.								

علاوه بر این، از جمله برنامه‌هایی که در قالب لایحه بودجه ۱۳۸۵ می‌توان به عنوان حمایت غیرمستقیم از کارآفرینان در نظر گرفت و البته در نظر است تا به تبع آن اشتغالزایی نیز صورت پذیرد، می‌توان به شرح جدول ذیل نام برد:

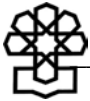
مطالعات نشان داده است که کسب و کارهای کوچک و متوسط نقش بسزایی در ایجاد اشاعه نوآوری، گسترش تولید و خدمات و به‌ویژه اشتغال این نموده‌اند. در همین رابطه اختصاص اعتبار جهت ایجاد، گسترش و راهبری کسب و کارهای کوچک و متوسط در بخش تعاون از پتانسیل‌ها و فرصت‌های بالقوه‌ای برخوردار است که می‌تواند به صورت بالفعل و حقیقی مبدل گردد. البته فراهم بودن بسترهای مورد نیاز فعالیت‌های کارآفرینانه نقش بسزایی در تحقق اهداف مذکور خواهد داشت^۱.

محور اصلی تنظیم گزارش، این موضوع بود که تا چه حد لایحه برنامه پیشنهادی ۱۳۸۵ در راستای یکی از اهداف مهم برنامه چهارم توسعه و چشم‌انداز بیست ساله کشور یعنی «توسعه دانایی محور» تنظیم شده است. مسلماً برنامه‌ریزان، سیاستگذاران و مجریان برای این موضوع اهمیت ویژه‌ای قائل هستند. لکن معمولاً در برش‌های مقطعی یعنی برنامه‌ها و بودجه‌های سالانه اهداف کوتاه‌مدت و میان‌مدت در ارجحیت نسبت به اهداف بلندمدت قرار می‌گیرند. به طور کلی می‌توان موارد ذیل را در قالب جمع‌بندی ارائه نمود:

- محور اصلی و بنیان سند چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور و نیز قانون برنامه چهارم توسعه کشور توسعه مبتنی بر دانایی است. مسلماً سرمایه‌گذاری در دانایی (از طریق پژوهش) و فعالیت‌های مرتبط با دانایی (کارآفرینی، نوآوری و فناوری) در آن از اهمیت خاصی برخوردار است. مسلماً این شیوه که دولت صرفاً بودجه‌گذاری نماید و مراکز تحقیقاتی و دانشگاه‌ها تحقیق کنند، بدون هماهنگی و همراهی با بخش‌های مختلف اقتصادی ایران درست نخواهد بود. به عبارت دیگر زمان آن فرا رسیده است

1. مراجعه شود به گزارش اظهارنظر کارشناسی پیرامون آیین‌نامه حمایت از بنگاه‌های کوچک کارآفرین.

که پژوهش‌ها تقاضا محور، باشند. ضمن اینکه از لحاظ کارایی، طرح‌های تقاضا شده مورد ارزیابی قرار گیرند. به بیان دیگر، بررسی شود که آیا از نتایج طرح‌ها در کجا و به چه صورت استفاده شده است.

- توسعه همه جانبه و پایدار به سیاست‌های علم، پژوهش و فناوری برمی‌گردد. سیاست‌های علم و فناوری یعنی به کارگیری علم و فناوری در زمینه‌های ۱. دفاع و امنیت، ۲. اقتصاد، ۳. جامعه، ۴. محیط‌زیست، ۵. خود علم و فناوری.

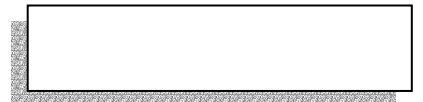
هر چند در لایحه پیشنهادی شاهد سرمایه‌گذاری مناسبی در موارد مذکور هستیم اما از بررسی مفاد برنامه‌های پژوهش و فناوری استنباط می‌شود که بین آنها نسبت متناسب و معقولی در فرایند منظور نمودن اعتبار وجود ندارد. به عنوان مثال؛ محیط‌زیست با توجه به رکن اساسی بودن در توسعه پایدار سهم پایینی از پژوهش‌ها و فناوری را به خود اختصاص داده است. به بیان دیگر مهم آن است که به توسعه متوازن و پایدار در همه بخش‌ها نائل شویم.

- مهم آن است که نگاه استراتژی محور، جایگزین نگاه پروژه محور در برنامه شود. ضعف اصلی نگاه پروژه محور این است که؛ صرف‌نظر از این‌که آیا از بازدهی و کارایی لازم برخوردار است یا خیر؟ در صورتی که با یک نگاه استراتژی محور، اهداف و مقاصد، قبل از شروع پروژه یا برنامه مشخص شده‌اند. بنابراین ارزیابی حین اجرای پروژه به صورت خودکار انجام می‌شود و کارایی و اثربخشی لازم را نیز به همراه خود دارد.

- امر پژوهش و فناوری نباید در انحصار بخش دولتی باشد و بسیط‌تر آن که توسعه نباید در فاز دولتی منحصر گردد. به عبارت دیگر «سهم بودجه تحقیقات در تولید ناخالص داخلی» افزایش یابد و نه «بودجه پژوهش در بودجه دولتی». پیشنهاد مشخص این که میزان اعتبار منظور شده جهت حمایت از پژوهش‌های غیردولتی افزایش یابد و البته در این مسیر مؤسسات و پژوهشگاه‌های دانش بنیان در اولویت باشند.

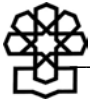

- ایجاد شبکه‌های همکاری علمی و پژوهشی سراسری دارای اهمیت بسیار است که متأسفانه در هیچ یک از تبصره‌ها و بندهای برنامه ۸۵ بدان اشاره‌ای نشده است. به طور مشخص وقتی که در نظر است تا کارمزد بانکی و نرخ سود تسهیلات اعطایی بخش‌های مختلف کاهش یابد، چرا از پربازده‌ترین بخش یعنی علم و فناوری شروع نشود و این بخش جلوتر از سایر بخش‌ها از مشوق‌های مالیاتی برخوردار نگردد؟ البته زیر ساخت‌های خوب نظیر گسترش برنامه سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر، نظام اطلاع‌رسانی فناوری، تامین نظام مالکیت فکری و معنوی، گسترش پارک‌های فناوری، ایجاد خوشه‌های صنعتی با همکاری پژوهشی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی چشم‌انداز مناسبی در زمینه فناوری و کارآفرینی ارائه می‌دهند که بخشی از آن در لایحه برنامه ۱۳۸۵ لحاظ شده است و طبیعتاً در آینده نزدیک اثر مثبت سرمایه‌گذاری‌های انجام شده و زیرساخت‌های فراهم شده، در قالب فناوری‌های نوین و توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه بروز خواهد نمود به عبارت دیگر همسو بودن فناوری با توسعه کشور ضروری است. راهکار اصلی در تحقق توسعه دانایی محور همانا چرخه دانش به سوی تجاری‌سازی است. که بخش عمده‌ای از این هدف از طریق کارآفرینی تامین خواهد شد.

- مفاد برنامه‌های منظور شده کارآفرینی صرفاً اشتغالزایی را در ذهن متبادر می‌سازد.

پیشنهاد می‌گردد که سازمان‌هایی نظیر کمیته امداد امام خمینی (ره)، سازمان بهزیستی کشور و همچنین بنیاد شهید و امور ایثارگران از خدمات مشاوره‌ای مراکز رشد، پارک‌های علم و فناوری و مراکز آموزش کارآفرینی بهره‌مند گردند. مسلماً از

این طریق زمینه بروز استعداد‌های نهفته کارآفرینان در خانواده‌های تحت پوشش مؤسسات مذکور به حالت بالفعل مبدل خواهد گردید. ضمن آن که خود می‌توانند اقدام به تأسیس مراکز مذکور نموده و زیرساخت‌های لازم را فراهم نمایند.

- به نظر می‌رسد مفاد برنامه‌های منظور شده در بخش پژوهش و فناوری علی‌رغم تنوع از کیفیت و کارایی مناسبی برخوردار نمی‌باشد. به این مفهوم که مثلاً مشخص نیست تفاوت برنامه تحقیقات کاربردی با تحقیقات کاربردی پژوهش و فناوری در چیست؟ یا این‌که اصولاً این دو چه تفاوت مفهومی با برنامه تحقیقات کاربردی و توسعه علمی دارند؟ البته بدیهی است که در سند فراهی به تفکیک پیرامون این برنامه‌ها توضیح داده شده است اما جای توضیح این برنامه‌ها در مستندات و پیوست‌های لایحه برنامه خالی است. به بیان دیگر ارائه تعریف عملیاتی از مفهوم و دایره شمول برنامه در پیوست لایحه بودجه سالانه الزامی است. به ویژه که برنامه‌های مرتبط با پژوهش، فناوری و کارآفرینی نیازمند تعریف دقیق قلمرو عملیاتی هستند.

- توسعه علمی و فناوری خواسته عمومی است. فراهم نمودن محیطی که در آن هر فرد تا آن حد که می‌تواند برای توسعه کشور فعالیتی نماید راه برای او باز باشد، نیازمند هماهنگی و همکاری همه دستگاه‌هاست. در این زمینه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی می‌باید نقش اصلی هماهنگی بین این سازمان با سیستم‌های پژوهشی کلیه دستگاه‌ها و نهادها عمومی و خصوصی را در امر پژوهش، فناوری و کارآفرینی را ایفا نماید. به طور مشخص موارد ذیل می‌تواند در اولویت فعالیت‌ها قرار گیرد:

- شناخت فرهنگ سازمانی، اهداف و شرح وظایف هر یک از دستگاه‌ها و سازمان‌های وابسته به پژوهش و فناوری در مسیر برنامه‌ریزی و تدوین بودجه. بدیهی است که این اقدام می‌تواند هدفمند شدن تخصیص بودجه پژوهش‌ها را بیش از پیش در برداشته باشد.

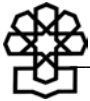

- شناسایی شاخص‌های عملکرد هریک از سازمان‌ها، نهادها و هدایت پژوهش‌های مذکور به سمت بررسی راهکارهای ارتقای کیفی نهادهای مذکور. به عبارت دیگر سیستم‌های ارزیابی علم و فناوری در هر یک از سازمان‌ها ایجاد گردد. در این زمینه ایجاد و تأسیس پایگاه اطلاعاتی جامع که مجموعه‌های مذکور را از نظر عملکرد بودجه پژوهشی مورد ارزیابی قرار داده و دستگاہهایی را که موفق تر باشند در تخصیص های بعدی مورد اولویت قرار دهد پیشنهاد می گردد.

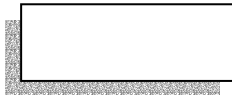
- موضوع پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد می‌باید به خوبی شناسانده شده و اطلاع‌رسانی کافی برای ایده‌پردازان، پژوهشگران صورت پذیرد. از سوی دیگر کلیه مسئولین به ویژه مسئولین محلی و استانی از مزایا، پتانسیل‌ها و نقشی که مراکز مذکور در توسعه مناطق اقتصادی، ایجاد اشتغال و توسعه فناوری ایفا می‌نمایند مطلع گردند.

- علاوه بر وجود بسترهای اقتصادی، اجتماعی ایجاد ثروت و قدرت از طریق پژوهش و فناوری، بسترسازی حقوقی نیز لازم است. تهیه «برنامه جامع توسعه علمی و فناوری کشور» که در بند «ب» ماده (۴۳) قانون برنامه چهارم توسعه کشور آمده در همین راستا می‌باید با این نگرش در اولویت قرار گیرد. به عبارت دقیق‌تر پیشنهاد می‌گردد با توجه به الزامات و تکالیفی که برنامه چهارم توسعه برای دولت ایجاد نموده است در بودجه سالانه یک برنامه براساس همان الزام و تکلیف تعریف شده و در بودجه منظور شود به عنوان مثال در ارتباط با همین بند «ب» ماده (۴۳) قانون برنامه چهارم می‌توان یک برنامه با عنوان «تهیه برنامه جامع توسعه علمی و فناوری» و طبقه‌بندی مشخص در بودجه لحاظ نمود.

- بهره‌گیری از تجارب و اندوخته‌های صاحب‌نظران، پژوهشگران داخلی و دانشمندان ایران مقیم خارج از اهمیت بسیاری برخوردار است. آیا برنامه «حمایت از پژوهشگران و نخبگان» در لایحه پیشنهادی، این موضوع را شامل می‌شود؟ به طور

مشخص پیشنهاد اضافه نمودن یک تبصره با همین مضمون در لایحه ارائه می‌گردد.
- در فرهنگ‌سازی پژوهش، فناوری و کارآفرینی در سیستم دولتی از مشارکت بخش خصوصی نیز بهره‌مند گردد. در برنامه‌ها و حمایت غیرمستقیم از کارآفرینان (جدول ۱۵) طبقه‌بندی ۴۰۵۲۷ و ۴۰۵۲۸ با عنوان «راهبری ایجاد و گسترش تعاونی‌ها و SMEs» فرصت خوبی را در بهره‌گیری از توان بخش خصوصی برای دولت فراهم نموده است. علاوه بر این امکان استفاده بخش خصوصی از امکانات، تجهیزات بلا استفاده دولت در رشد کسب و کارهای راه اندازی شده نقش بسزایی ایفا خواهد نمود.
- نظام ملی نوآوری به طور صحیح شناخته شده و حلقه‌های مفقود آن در کشور تکمیل گردد. با توجه به این‌که در فصل پژوهش‌های اساسی لایحه جای عنوان «نوآوری» یا «پشتیبانی و راهبری نظام ملی نوآوری» خالی است، پیشنهاد می‌گردد تبصره‌ای با همین عنوان و در قالب فصل آموزش به لایحه اضافه گردیده تا اعتبار مذکور در اختیار وزارت آموزش و پرورش قرار گیرد و زیرساخت‌های اساسی نوآوری و خلاقیت را در مدارس، بویژه مقاطع ابتدایی و راهنمایی ایجاد نماید.

۱. تصدیقی، بهروز، (۱۳۸۲)، «توسعه پایدار مبانی فلسفی و تحلیل آن از دیدگاه: اکولوژیست‌ها و اکونومیست‌ها»، مرکز پژوهش‌های مجلس، خرداد ماه.
۲. حیدرپور، افشین، (۱۳۸۲)، «بررسی و تعیین عوامل مؤثر بر عرضه و تقاضای نیروی کار در بخش‌های مختلف اقتصاد ایران»، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم و تحقیقات خوراسگان، اصفهان، مهر ماه.
۳. خبرگزاری ایسنا، «مصاحبه با معاونین پژوهش فعلی و سابق وزارت علوم درباره اعتبار تحقیقات لایحه بودجه ۱۳۸۵»، مورخه ۱۳۸۴/۱۱/۱، سرویس پژوهشی.

۴. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، (۱۳۸۳)، «سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی».
۵. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، (۱۳۸۴)، «لایحه بودجه ۱۳۸۵».
۶. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، (۱۳۸۳)، «قانون بودجه ۱۳۸۴».
۷. میرزایی، صابر، (۱۳۸۳)، «دانشگاه، عوامل موانع و راهکارها» کنفرانس دانش و فناوری در ایران، دانشگاه صنعتی شریف، ۲۶-۲۸ دی‌ماه.
۸. قلی‌پور، رحمت‌ا... و انتظاری، یعقوب (۱۳۸۵)، «درباره لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور، بخش آموزش عالی و تحقیقات»، مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر مطالعات فرهنگی، شماره ۷۶۵۷.
۹. مجلس شورای اسلامی، (۱۳۸۳)، «قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران».
۱۰. میرزا، امینی، محمدرضا، (۱۳۸۴)، «چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور در حوزه اقتصاد و فناوری»، اندیشگاه شریف، آذر ماه.

1. Eghbal, Karimian. M.k. (2005). "Science, Technology and Innovation in the I.R. of IRAN",
2. Extending ICT opportunities to All, Partners workshop, March 15th.
3. <http://www.infoder.org/files/1597-file-infoder.iran.ppt>.
4. <http://www.apax.com/APAX-DOUBLE-HELIX.pdf>.

:

درباره لایحه بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور (۳۹): بررسی نقش و اهمیت
مفاد برنامه‌های اختصاص یافته به پژوهش، فناوری و فعالیت‌های کارآفرینانه
Report Title: Investigating The Components of Programs
Devoted to Research, Technology & Entrepreneurial Activities

: مطالعات اقتصادی

: افشین حیدرپور

: فتح ... تاری

: کمیسیون اقتصادی

—:

:

۱. پژوهش و فناوری (Research & Technology)

۲. بودجه (Budget)

۳. فعالیت‌های کارآفرینانه (Entrepreneurial Activities)

:

در متن گزارش درج شده است.